

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 15126
Tarih : 02.11.2021

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 02/11/2021 16:24
Sayı: E-120.10-
0905407

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

7242 sayılı kanun ile İnfaz yasasında yapılan değişiklik kapsamında 2020 yılının sonunda bir yönetmelik çıkarılmıştır. “Gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile hükümlülerin değerlendirilmesine dair yönetmelik” uygulamasında Cezaevi İdare ve Gözlem Kurulları’nın siyasi mahpuslara yönelik ayrımcılık yaptığına ilişkin iddialar gittikçe artan oranda kamuoyunun bilgisine yansımaktadır. Kanuna aykırı bir şekilde ceza ve infaz kararlarını etkileyen bu uygulama ile “kanunların geriye yürümezlik ilkesinin” ihlal edildiği, ayrımcılık yapıldığı, keyfi bir şekilde tahliyelerin engellendiği mahpusların avukatları ve ailelerince ifade edilmektedir. Binlerce mahpusun bu keyfi ve hukuk dışı uygulamaya maruz kalma riski altında olduğu bilinmelidir. Mükerrer yargılama, ceza ve infaz süreci olan bu uygulamanın adil bir şekilde dönüştürülmesi, gerekli yasal ve kurumsal değişikliklerin yapılması, başta hasta mahpuslar olmak üzere tahliye koşullarını taşıyan tüm mahpusların tahliye edilerek hak ihlallerinin önüne geçilmesi, mahpusların temel yurttaşlık haklarının ve özgürlüklerinin tanınması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla Anayasanın 98. ve TBMM İç Tüzüğü’nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederim.

Muazzez ORHAN IŞIK
Van Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Kovid 19 pandemisi gerekçesi ile 14.04.2020 tarihinde kabul edilen 7242 sayılı kanun ile 5275 sayılı İnfaz yasasında değişiklik yapılmıştır. 7242 sayılı kanun ile 5275 sayılı İnfaz yasasında yapılan “Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi” maddesindeki değişiklikten 8 ay sonra, Adalet Bakanlığı, 29 Aralık 2020’de yeni bir yönetmelik yayınlarak, tahliyeler konusundaki başvuruları değerlendiren Cezaevi İdare ve Gözlem Kurullarının “yorum alanını genişletmiş” ve bileşimini değiştirmiştir. Ancak söz konusu kurullar cezaevlerinde keyfi, hukuk dışı ve ayrımcılık içeren karar kararları uygulamaya başlamıştır. Yasa gereği tahliye edilmesi gereken binlerce mahpus söz konusu kurulların kararı ile tahliye edilmemekte, tahliyeler geciktirilmekte veya ertelenmektedir. Disiplin cezası veya iyi halli olmama gerekçesi gösterilerek binlerce mahpus tahliye hakkından mahkum bırakılmaktadır. Sincan cezaevinde mahpus olan Hanım Yıldırım’ın ise disiplin cezası olmamasına ve iyi halli olmasına rağmen tahliye edilmemiştir. Bu vakada gerekçesiz bir şekilde tahliyesi engellenen mahpusun tüm hakları ihlal edilmektedir. Bu uygulama ile cezaevi idaresi ve gözlem

kurullarının açıkça keyfi davrandığı görülmelidir. Gerekli önlemler alınmaz ise bu alanda daha büyük hukuksuzlukların da önünü açacaktır.

Ceza ve infaz hukukunun temel ilkelerini ihlal eden bu uygulama Türkiye’de hukuka duyulan güvensizliği arttırmakta ve insan hakları ihlallerini arttırmaktadır. Özellikle siyasi mahpus olarak ifade edilen tutuklu ve hükümlülere yönelik uygulanan bu ayrımcılığın eşitlik ilkesini ihlal ettiği bilinmelidir. Kovid koşullarında tahliye hakkı olan binlerce mahpusun cezaevlerinde keyfi ve kuralsız bir şekilde tutulması yaşam hakkı ihlallerine yol açabilecek kadar risklidir. Cezaevi İdare ve Gözlem kurullarının, kanunda suç olmayan ve kanuni bir yaptırım düzenlenmeyen fiil, tutum ve davranışları gerekçe göstererek insanları cezaevinde tutmaya karar verebilmesi hukuki değildir. Söz konusu yönetmelik ile kurullara mahkeme gibi karar verme alanı açılmış ve kanunlar mahpuslar aleyhine geriye yürütülmüştür.

Hukuksuz şekilde adil yargılanma hakkından faydalanmadan düşman ceza hukukuna tabi tutularak ceza alan siyasi mahpuslar, adeta düşman infaz rejimi ile ikinci kez cezalandırılmaktadır. Cezaevinin olumsuz koşulları yüzünden sağlıklarından olmakta sağlık hakkı başta olmak üzere birçok hakkından mahrum bırakılmaktadır. İnfaz yakmalarla birlikte ceza içinde ceza olarak adlandırılan bu süreç katmerlenmekte ve üçüncü ceza süreci başlamaktadır. Mükerrer yargılama, ceza ve infaz süreci olan bu uygulamanın adil bir şekilde dönüştürülmesi, gerekli yasal ve kurumsal değişikliklerin yapılması, başta hasta mahpuslar olmak üzere tahliye koşullarını taşıyan tüm mahpusların tahliye edilerek hak ihlallerinin önüne geçilmesi, mahpusların temel yurttaşlık haklarının ve özgürlüklerinin tanınması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla bir araştırma komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim.

GEREKÇE

Türkiye’de 14.04.2020 tarihinde kabul edilen 7242 sayılı kanun ile 5275 sayılı İnfaz yasasında yapılan değişikliklerle hükümlülerin karne sistemine tabi tutularak iyi hal değerlendirmelerine yönelik hapishane idarelerine çok geniş yetkiler veren düzenlemeler yapıldı. Bu düzenlemelerin hukuka aykırı birçok uygulamaya ve ayrımcılığa yol açtığına ilişkin birçok vaka dönem dönem kamuoyuna yansımaktadır. Türkiye hapishanelerinde uzun zamandır kapasitenin çok üzerinde mahpus tutuluyorken Mart 2020 tarihinde Kovid 19 nedeniyle pandemi kuralları ilan edildi. Pandemi riski halen devam etmekte ve hergün resmi olarak 200 kişiden fazla yurttaş yaşamını yitirmektedir. Öte yandan hapishaneler hem kapasite fazlalığı sorunu sebebiyle hem de gerekli hijyen ve sağlıklı beslenmenin olanaksızlığından ötürü salgının yayılımı açısından en riskli alanların başında yer almaktadır. Tüm mahpuslar salgın karşısında eşit risk altında olmasına rağmen yapılan düzenlemeler; eşitlik ilkesine aykırı bir şekilde yapılmış ve tüm siyasi mahpuslar içlerinde yüzlerce ağır hasta mahpus bulunmasına rağmen bu düzenlemelerde kapsam dışı tutularak tahliye edilmemiştir. Pandemi sürecinde “örtük af olarak” değerlendirilen bu düzenlemelerle tahliye edilmeyerek içerde kalan mahpuslardan, infaz süreleri tamamlanıp tahliyeye hak kazananlarsa yine aynı düzenlemeyle genişletilen hapishane idare ve gözlem

kurullarının keyfi denilebilecek kararlarıyla serbest kalma hakkında mahrum kalmaktadır. 1 Ocak 2021'den itibaren uygulamaya başlanan düzenlemeye göre hükümlüler, iyi hal tespitinde 6 ayda bir idare ve gözlem kurulunca değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Bir yandan pandemi gerekçesi ile serbest bırakılan binlerce adli mahpus, diğer tarafta aynı düzenleme ile tahliyesi engellenen yüzlerce politik mahpus bulunmaktadır. Siyasi mahpusları cezaevinde tutma amacıyla yapılan bu uygulamalar yasal, anayasal ve uluslararası hukukla koruma altına alınan bir çok hakkın keyfi bir şekilde ihlal edilmesine yol açmaktadır. Halk arasında "infaz yakma" olarak bilinen idari gözlem kurullarının olumsuz raporları ile koşullu salıvermeden faydalanamama durumu birçok açıdan problemli bir durum açığa çıkarmaktadır.

7242 sayılı kanun ile 5275 sayılı İnfaz yasasında yapılan "Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi" maddesindeki değişiklikten 8 ay sonra, Adalet Bakanlığı, 29 Aralık 2020'de yeni bir yönetmelik yayınlayarak, tahliyeler konusundaki başvuruları değerlendiren Cezaevi İdare ve Gözlem Kurullarının yorum alanını genişletmiş ve bileşimini değiştirmiştir.

Yasadaki değişiklikle, 10 yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile "terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları", örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanların infaz düzenlemelerini kapsamaktadır.

Buna göre karar tarihi itibari ile işlem tarihi arasında iyi hâli ortadan kaldıran herhangi bir disiplin eyleminin gerçekleşmesi durumunda, İdare ve Gözlem Kurulu derhal toplanarak hükümlü hakkındaki iyi hâl kararını kaldırıp, disiplin soruşturmasının neticelenmesini, şayet bir disiplin cezası verilmiş ise infazının yapılmasını ve mevzuatta belirtilen kaldırılma sürelerinin geçmesini bekleyebilmektedir. Kurul, bu sürecin sonunda hükümlü hakkında yeniden değerlendirme yapabilmekte ve serbest bırakılıp, bırakılamayacağını kararlaştırmaktadır.

Kurulların zaten önceki dönem de hukuk dışı ve keyfi olan uygulaması bu düzenleme ile daha da esnek hale getirilmiş ve ceza ve infaz hukukunun evrensel denilebilecek ilkeleri ihlal edilmiştir. Daha önceki dönemde de birçok mahpusun infazı hukuksuz şekilde yakılmakta ve hukuk dışı uygulama olan, gerekçesiz verilen hücre cezalarına dayandırılmaktaydı. Kişiye özgü neye göre verildiği belirli olmayan hücre cezalarının infazı bekletilmekte ve tahliyelerin ertelenmesine sebep olmaktaydı. Yeni düzenleme ile bu hukuksuz uygulama daha da genişlemiş ve binlerce kişiyi etkileyen bir hak ihlali alanına dönüşmüştür.

Önceki uygulamada mahpus , infazını tamamlamış ve eğer varsa disiplin cezaları bu cezalar infaz edilmiş ya da kaldırılmışsa iyi halli değerlendiriliyordu. Yeni yönetmelik ile kurula oldukça geniş bir takdir yetkisi verilmiş, idare ve gözlem kurulu birinci karar merci haline getirilmiş durumdadır. Kurul, kişiyi değerlendirip hem iyi halli olmadığına hem de bu nedene koşullu salıverilmeye uygun olmadığına karar vermektedir. Yeni yönetmelik, İdare ve Gözlem Kurullarının adeta mahkeme gibi hareket etmesine ve infaz kanunun birçok hükmünün uygulanamaz hale gelmesine neden olmaktadır.

Değişiklikten önce koşullu salıvermede iyi halin saptanması amacı ile düzenleme söz konusu iken değişiklikle birlikte koşullu salıvermeyi aşan neredeyse hükümlünün tüm hapisane hayatı boyunca, tüm yaşamının denetim altına alındığı ve değerlendirildiği çok daha sıkı bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme mahpusların yasal, anayasal ve uluslararası hukukla tanınmış temel haklarına aykırıdır. Tüm mahpusların insan onuruna yaraşır muamele görme hakkı vardır. Bu hak unutulurak her altı ayda bir mahpusun değerlendirmeye alınması insan onuru ile bağdaşmamaktadır. Aynı zamanda tüm mahpusların özel hayatına saygı hakkı vardır. Bir kişinin sürekli olarak denetim altında bırakılması ve değerlendirilecek olması anayasa 20'inci ve AİHS'nin 8'inci maddelerdeki özel hayata saygı hakkına da aykırıdır. Anayasanın 13'üncü maddesinde ölçülülük ilkesi düzenlenmiş olup mevcut hakkın tamamen sınırlandırılarak daraltılması ölçülülük ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Cezaevi idare ve gözlem kurullarının yetkisi genişletilerek mahkemenin yerine geçecek şekilde karar almaktadır. Oysaki hiçbir kurum ve kurul mahkeme yerine geçerek yasal olarak bir karar veremez. Kişi hürriyetinin kısıtlanması ancak ve ancak mahkeme kararı ile olabilecek bir durumdur. Kurullar keyfi ve sübjektif kararları ile birçok mahpusun hürriyetine kavuşmasını engellemektedir. Daha önce hükümlü, infaz oranlarını doldurmuş, disiplin cezaları infaz edilip kaldırılmışsa iyi halli değerlendirilen mahpuslar bu kurul marifetiyle tahliye edilmemektedir. Kurul mahpusu değerlendirip hem iyi halli olmadığına hem de bu nedene koşullu salıverilmeye uygun olmadığına karar vermektedir. "Temel hak ve özgürlükler kanunla düzenlenir" ilkesi bu yönetmelikle ihlal edilmekte, kanunun uygulama alanını ortadan kaldırılmakta ve daraltılmaktadır.

Bu uygulama ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi de ihlal edilmektedir. Suç teşkil eden fiillerin ve bunlara uygulanacak yaptırımların önceden kanun tarafından açıkça düzenlenmiş olmasını ifade eden bu ilke TCK m.2'de bu düzenlenmiştir. Bu ilkeye göre; "Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz" ifadesiyle tanımlanmıştır. İlke, toplumsal yaşam düzeni içerisindeki bireylerin muhatap olduğu yasakları önceden bilmek suretiyle, özgürlüklerinin sınırlarını tayin edip buna göre hareket etmesine olanak sağlamaktadır. Ancak söz konusu kurulların mülakatlarında, mahpuslara oldukça absürt sorular sorulmakta ve olumsuz raporların gerekçeleri bir o kadar absürt ve suç teşkil etmeyen hususlar olmaktadır.

Bu uygulamanın 'kanunların geriye yürümezliği ilkesini de' ihlal ettiği bilinmelidir. Bu ilke uyarınca yasalar yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki hukuki durumlara uygulanabileceklerinden, sonradan çıkan bir yasa, yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmaz". Bu karar, hukuk güvenliğini sağlamanın olmazsa olmaz koşullarından saydığı 'geriye yürümezlik ilkesi'nin hukuk devleti gereklerinden olduğunu belirtmektedir. Ancak son yönetmelik değişikliği mahpusların aleyhine olmasına rağmen uygulamada mahpusların temel haklarını olumsuz anlamda etkilemektedir. Siyasi mahpusların sırf ideolojik saiklerle, keyfi ve hukuk dışı gerekçelerle belli haklarından faydalandırılmaması ayrımcılık yasağına da aykırı olup eşitlik ilkesini de zedelemektedir.

Ayrıca bu düzenleme infazda temel ilkelere de aykırılık teşkil etmektedir. Bu ilkelere göre; ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanmalıdır. Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulmamalıdır.

Birçok temel insan hakları ilkesini ihlal eden bu yönetmelik ve uygulaması hasta mahpuslar özelinde yaşam hakkını da ihlal etmektedir. Tahliye koşulları oluşmasına rağmen idare ve gözlem kurullarının keyfi kararları ile tahliyesi engellenen birçok ağır hasta mahpus bulunmaktadır. Sayısı 600 üzerinde olan ağır hasta tutsağın kovid koşullarında cezaevinde tutulması hukukla izah edilemez.

Tahliyelerin gecikmesine neden olarak mahpuslara verilen disiplin cezalarının hem kendisinin hem gerekçesinin hukuk dışı olduğu bilinmelidir. Hücre cezası adı verilen disiplin cezası insan hakları normlarına aykırı olup insanlık dışı bir uygulama olarak ifade edilmektedir. Cezaevlerinin insan onuruna aykırı uygulamalarına karşı koyduğu için darp edilip mağdur sıfatındayken hücre cezası alan, açlık grevine girdiği, çıplak arama uygulamasına karşı koyduğu için hücre cezasına çarptırılan binlerce mahpus bulunmaktadır.

İnfaz yakmalar umut hakkının da ihlaline yol açmaktadır. Özellikle 30 yıl tutuklu kalıp bu süre sonunda serbest kalacağını düşünen çok sayıda insanın bu hakkı elinden alınmış durumdadır. İdeolojik kimlikleri, düşünceleri ve fikirleri nedeniyle mahpus insanları ilave 5-7 yıl daha cezaevinde tutmak amacıyla yapılan bu hukuk dışı uygulama Türkiye'nin insan hakları ihlali raporlarında sonlarda olmasına yol açmaktadır.

Mevcut infaz kanunu kabul edilip yürürlüğe girdikten sonra değişik tarihlerde 32 kez değişikliğe uğramış ve Anayasa Mahkemesi tarafından değişik tarihlerde ve başvurularda 6 kez iptal kararına uğramıştır. İnfaz kanunu başlangıçtaki halinden son olarak çıkarılan 7242 sayılı kanun değişikliği ile tamamen uzaklaşmıştır. İnfaz kanunu ile 2004 yılında TBMM'ye sunulan yeni Türk Ceza Kanunu'nun genel gerekçesi de çağdaş ceza hukukunun ilkelerine gönderme yapmakta ve oldukça önemli tespitlerde bulunmaktadır. Özellikle koşullu salıverme süreleri ve denetimli serbestlik ile ilgili düzenlemelerde eşitlik, ölçülülük, kanunilik, demokratik toplumda gereklilik, meşru amaç, korunması gereken hukuki yarar ilkesi, ihlal edilen hak önceliği gibi birçok temel infaz ilkesi ihlal edilmektedir. Söz konusu yönetmeliğin uygulaması ile yeni suç grupları oluşturulmuş ve bunların aleyhine olacak şekilde infaz rejimi daha da ağırlaştırılmıştır. Bu durum evrensel hukuk ilkesinin değil düşman ceza hukukunun infaz rejimine yansımalarıdır.

Hukuksuz şekilde adil yargılanma hakkından faydalanmadan düşman ceza hukukuna tabi tutularak ceza alan siyasi mahpuslar, adeta düşman infaz rejimi ile ikinci kez cezalandırılmaktadır. Cezaevinin olumsuz koşulları yüzünden sağlıklarından olmakta sağlık hakkı başta olmak üzere birçok hakkından mahrum bırakılmaktadır. İnfaz yakmalarla birlikte ceza içinde ceza olarak adlandırılan bu süreç katmerlenmekte ve üçüncü ceza süreci başlamaktadır. Mükerrer yargılama, ceza ve infaz süreci olan bu uygulamanın adil bir şekilde

dönüştürülmesi, gerekli yasal ve kurumsal değişikliklerin yapılması, başta hasta mahpuslar olmak üzere tahliye koşullarını taşıyan tüm mahpusların tahliye edilerek hak ihlallerinin önüne geçilmesi, mahpusların temel yurttaşlık haklarının ve özgürlüklerinin tanınması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla bir araştırma komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim.

1	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	Flam
2	SAİT DEDE	HAKKARİ	S. D. San
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	Çelik
4	KEMAL PEKÖZ	ADANA	Keeleq.
5	HABİP EKSİK	İĞDIR	<u>ACE</u>
6	SIDIK TAŞ	SİİRT	<u>---</u>
7	NURAN İMİR	ŞIRNAK	Nurhan-
8	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	Asım & Dursun
9	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	Spis
10	REMZİYE TOSUN	DİYARBAKIR	<u>---</u>
11	RİDVAN TURAN	MERSİN	R. Turan
12	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	Abdullah
13	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	Ömer
15	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	AYDEMİR
16	ZEYNEL ÖZEN	İSTANBUL	Özen
17	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	Dilşat
18	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	H. Özgüneş
19	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	Murat
20	ALİ KENANOĞLU	İSTANBUL	Ali Kenanoğlu